

Микола Вінграновський. Коротко про митця. "Сіроманець" – захоплююча і драматична історія про хлопчика й вовка як приклад гармонії людини та природи

*Шевченко Н.В., учитель української мови та літератури
Первомайської ЗОШ I-III ст. № 4*

5 клас (3 уроки)

Урок №1

Тема: Микола Вінграновський у цікавих фактах та подіях. "Сіроманець" - захоплююча й драматична історія про хлопчика і вовка як приклад гармонії людини та природи.

Мета:

- ознайомити із особистістю письменника, його творчістю, зокрема зі змістом повісті "Сіроманець"; забезпечити усвідомлення ідейно-художнього змісту твору; формувати вміння й навички визначати тему та головну думку твору; удосконалювати навички роботи з текстом, уміння переказувати окремі епізоди;
- розвивати вміння виділяти в тексті й пояснювати найбільш вражаючі моменти, давати власну оцінку зображуваному, міркувати про великий світ природи й людини в ньому, про добро і зло, любов і милосердя;
- виховувати духовні цінності особистості, любов до тварин, бережливе ставлення до природи.

Тип уроку: урок вивчення життєпису письменника та аналізу художнього твору (за В.І. Шуляром)

Обладнання: слайдова презентація, буклет "Життя та творчість М.С. Вінграновського"; буктрейлер до повісті "Сіроманець"

<https://www.youtube.com/watch?v=FYDnfobD2tA&feature=youtu.be>

(Рябикіна А.В., учитель української мови та літератури Первомайської гімназії);

буктрейлер до повісті "Сіроманець" <https://youtu.be/O6YP7q5SEQk>

(Аркушенко В.В., учитель української мови та літератури Первомайської ЗОШ I-III ст. № 16).

Хід уроку

I. Організаційний момент

II. Актуалізація опорних знань

Миколаївщина – прекрасний мальовничий край, у якому живуть чудові люди. Серед них багато відомих лікарів, педагогів, науковців, суднобудівельників, інженерів та людей інших професій. Наш край багатий на талановитих композиторів, співаків, письменників. Деяких ви знаєте ще з початкової школи. Хто із них вам запам'ятався найбільше? Чому?

III. Визначення теми та мети уроку. Мотивація навчальної діяльності.

Сподіваюся, що вивчення творчості Миколи Вінграновського в 5-ому класі, збагатить вас духовно. Адже твори цього автора пропагують такі морально-духовні цінності, як добро, людяність, навчають жити в гармонії з природою. Сьогодні для людини такі характеристики особливо актуальні.

Відповідно до навчальної програми на уроці розкриватиметься така тема: "Микола Вінграновський у цікавих фактах та подіях. "Сіроманець" – захоплююча й драматична історія про хлопчика і вовка як приклад гармонії та природи".

На уроці ми повинні:

Знати	Уміти
Коротко про особистість Миколи Вінграновського	Визначати тему та головну думку твору
Ідейно-художній зміст повісті "Сіроманець"	Працювати з текстом
	Переказувати найцікавіші епізоди
	Давати власну оцінку зображуваному

	Міркувати про великий світ природи і людини в ньому, про добро і зло, любов і милосердя
Цінувати	
Загальнолюдські моральні та духовні якості	
Гармонію в стосунках людини й природи	

IV Сприйняття та усвідомлення навчального матеріалу в процесі виконання практичних завдань.

1. Випереджальне завдання "Знайомство з Миколою Степановичем Вінграновським"

- Основні віхи життя Миколи Вінграновського
 - Микола Вінграновський народився 7 листопада 1936 року в нашому мальовничому місті Первомайськ Миколаївської області. Його батько – працюючий заможний селянин, а мати походила з давнього запорізького роду. Батьки й сонячний степовий край наділили хлопця бунтівною козацькою вдачею.
 - Згадуючи своє дитинство, письменник стверджує, що змалку пам'ятав лише степ: "скрізь, куди не глянь, – степ, степ і степ". А потім була війна, тяжкі повоєнні роки....
 - Проте хлопець дуже гарно навчався. Захоплювався творчістю Тараса Шевченка, Олександра Пушкіна, Юрія Лермонтова. Закінчив школу № 17. Однокласники з особливою теплотою згадують цю людину. До речі, на базі школи відкрито музей Миколи Вінграновського, а самій школі присвоєно його ім'я. Так вшановують первомайці свого талановитого земляка.
 - Після закінчення школи Микола Степанович навчався у Всесоюзному інституті кінематографії. Видатний український письменник Олександр Довженко помітив обдарованого юнака, допоміг розквітнути його талантові. Після закінчення інституту працював на Київській кіностудії імені Олександра Довженка як кіносценарист, режисер, актор.
 - Письменник дуже часто приїздив до нашого міста і не тільки, щоб відвідати своїх родичів, а й зустрітися із земляками, почитати свої вірші, уривки з прозових творів.
- Творчість М.С. Вінграновського
 - Перші вірші поета почали друкуватися ще під час навчання в інституті. Микола Степанович є автором кількох збірок віршів, збірок творів для дітей "Андрійко – говорійко", "Мак", "Літній ранок" тощо. Писав і прозові твори – повісті "Первінка", "Сіроманець", "У глибині дощів", роман "Северин Наливайко".
 - Микола Степанович як поет удостоєний Державної премії ім. Т.Г.Шевченка (1984). Його твори перекладено російською, естонською, литовською, чеською, англійською та іншими мовами. Член Національної Спілки письменників України (1962).
 - Відомий Микола Вінграновський і як актор, режисер і сценарист. Він зіграв головну роль у художньому фільмі "Повість полум'яних літ", автором якого був Олександр Довженко. Він постановник низки художніх і документальних фільмів.
- Презентація буклету "Життя та творчість М.С. Вінграновського"

Учениця. Узагальнивши результати пошукової роботи однокласників, я виготовила буклет "Життя та творчість М. С. Вінграновського", у якому розміщено інформацію про митця та його твори, а також відзнаки й нагороди. Один примірник буклету презентується в скарбничку дитячої творчості, а інший – в читальний зал шкільної бібліотеки.

2. Гра "Доміно" (робота в зошиті)

Завдання. Використовуючи принцип "Доміно", розташуйте кості доміно, вибравши лише ті, які характеризують діяльність Миколи Вінграновського, та запишіть їх в зошити.

Довідка

(поет, лікар, прозаїк, будівельник, бібліотекар, член Національної спілки письменників України, член Національної спілки журналістів України, актор, журналіст, режисер, педагог, сценарист).

Вид контролю – самоперевірка.

3. Перегляд буктрейлера

Сьогодні ми розпочинаємо роботу над повістю Миколи Вінграновського "Сіроманець" – повчальною, своєрідною та глибинною за своїм філософським, міфологічним, поетичним, етичним змістом. У ній поєднуються світи людей (причому різних за своїми характерами і вчинками), дітей і природи. У творі зображено протистояння добра і зла, втілення людської доброти й бережного ставлення до хижих тварин. Головними носіями цього є Сашко та Андрій.

Пропоную переглянути буктрейлер на цей твір. Після його перегляду та обговорення змісту твору маєте бути готові дати відповідь на питання:

- Хто головний герой повісті?
- Що, на вашу думку, перемогло у творі – людська жорстокість чи людська доброта й милосердя?

4. Бесіда за змістом першої частини повісті з елементами коментованого читання:

- Чому повість називається "Сіроманець"?
- Зачитайте уривок, у якому вперше знайомимося із вовком.
- Чому в уривку згадується про Одесу та Єгипет? (*... тому що вовк був сліпий, а в Одесі створено інститут очних хвороб імені В.П.Філатова АМН України. Про цей інститут говорить учителька Надія Петрівна. А Давній Єгипет – країна, у якій, поряд із розвинутою математикою, архітектурою, астрономією, була розвинена медицина. Головними богами лікування в Давньому Єгипті вважалися бог мудрості Тот і богиня материнства і родючості Ісіда. Єгиптяни вважали: для того, щоб лікувати людей, потрібно бути наділеним мудрістю. Тот започаткував писемність, математику, астрономію, релігійні обряди, музику, систему лікування хвороб природними засобами. Йому належать медичні трактати.*)

У Єгипті вперше відбувся поділ медицини.

Особливу увагу надавали єгиптяни лікуванню очних хвороб. Лікарі очних хвороб були відомі всьому світу. Правителі багатьох країн запрошували на службу до палацу саме єгипетських лікарів.

Відтак Єгипет зазначається як країна з розвинутою медициною в царині лікування хвороб очей).

- Як автор розповідає про життя вовка, яким воно було? (зачитати уривок)
- Який сон постійно сниться вовку? (зачитати уривок) Чому?
- Хто такий Василь Чепіжний?
- Як Чепіжний зустрівся із Сіроманцем? (детальний переказ епізоду)
- Чому в село прилетів вертоліт?
- Хто такий Сашко? Що його турбує?
- Якою дорогою Сашко ходив до школи?
- Як хлопчик зустрівся із Сіроманцем? (зачитати уривок)
- Куди й чому їде Чепіжний?
- Де Сашко ховає Сіроманця?
- Про що мріяв хлопчик?
- Про що Чепіжний просить Сашкового тата?
- Що сталося на початку зими?
- Як Сашко допоміг вовкові?
- Що відбувалося на другий день у селі?
- Як поведив себе Сашко після втечі вовка?

5. Фізкультхвилинка "Гімнастика Сіроманця"

Сіроманець лиш проснувся
І до сонця потягнувся (піднімання рук).
А побачив бадилинку,
То нагнувся на хвилинку (нахили вниз).
Восени будяк розцвів,
Вовк від подиву присів (присідання).
Любить вовк Сашка стрічати
І від радості стрибати (стрибки).

6. Інтерактивна вправа "Мозковий штурм"

Завдання. Визначити тему та головну думку твору.

Тема твору (орієнтовні відповіді: *про дружбу хлопчика й вовка; про добре ставлення до тих, хто потребує допомоги, до братів наших менших; про гармонійні стосунки людини й природи*).

- Як ви розумієте слово "гармонія"? (*злагодженість, взаємозв'язок*)

Запис у зошиті теми твору: *у повісті "Сіроманець" письменник розповідає про гармонійний зв'язок людини й природи.*

Головна думка твору (орієнтовні відповіді: *потрібно гуманно ставитися до беззахисних тварин, треба бережливо, з повагою ставитися до природи, частинкою якої є й людина, залишаються вірними один одному; твір вчить захищати тварин, цінувати вірних друзів та завжди приходити на допомогу тим, хто її потребує*).

Запис у зошиті головної думки твору: *у повісті "Сіроманець" письменник навчає нас жити в гармонії з природою; бережливо, з повагою ставитися до матінки-природи, частинкою якої є й людина; розрізняти добро і зло; бути милосердними й співчутливими; цінувати дружбу та взаємодопомогу.*

7. Відповіді на проблемні запитання

- Хто є головним героєм — Сашко чи Сіроманець? Чому? Адже твір називається "Сіроманець"? (*Головним героєм є Сашко, бо він людина, діє осмислено, обґрунтовано. Вовк відчуває друга інтуїтивно. А назва така тому, що історія незвичайна, унікальна й пов'язана саме із Сіроманцем*).
- Що переможе – людська жорстокість чи людська доброта й милосердя? (*Попри всі випробування, які трапилися на шляху хлопчика й вовка, попри людські негативні вчинки, зло та жорстокість, перемагає дружба та вірність*).

Твір вчить захищати тварин, цінувати вірних друзів та завжди приходити на допомогу тим, хто її потребує.

V. Підсумок уроку

1. "Мікрофон"

- Моє ставлення до Сіроманця.
- Мої враження від учинків хлопчика.

2. Оцінювання.

VI. Домашнє завдання

- Намалювати ілюстрації до повісті, вибрати уривки для характеристики Сіроманця.